

Kur'an Diyalektiğinden Önemli Örnekler (29 numune olarak)

Genel sayımlara göre, Kur'an'ın 40–45. sayfaları, vakıf Kur'anlarına göre, 39–44. sayfalarında yer alan 15 ayetin sadece diyalektik gerçekleri açısından tefsirini yazacağız. Fakat önce bu diyalektik kavram ile ilgili bir ara not yazmak gerekir, şöyle ki:

Dualite Ari dillerde iki taraflılık, bir şeyin iki ontolojik temel tarafı demektir. Evet, somutlaşmış her nesnenin ve olayın iki zıt boyutu vardır. Bu iki zıt birbiriyle çatışıp gelişince buna “*diyalektik*” denilir. Eski Arapçada ve Osmanlıcada bu realitenin ismi *cem-i ezdat*'tır. Bugünkü Arapçada bu gerçeğe *tevettür* (gerilim) denilir. Çünkü zıtlar gelişmek üzere birbiriyle çatışınca gerilim meydana çıkar; negatif–pozitif elektriğin gerilip ışık olarak görünmesi gibi. Aslında *tevettür* sözcük olarak *Bir olma isteği ve pratiği* demektir. Kelimenin kökü olan *vitir*, bir veya sonu bir olan demektir. Bu 15 ayetin bütün yönleriyle tefsirini yapmak, galiba bir cilt kitap ister. O da bizi çokça gerdirir. Fakat sadece diyalektik yönlerini yazsak, bu bizi bütün gerçeklere ve o sonsuz manalara çıkarabilir.

Bakara Suresi:

Ayet 246:

Musa'dan sonraki İsrail Oğullarının ileri gelenlerini görmedin mi? Kendi peygamberlerine: “Bize bir hükümdar gönder; Allah yolunda savaşalım” dediler. Peygamberleri: Size savaş farz kılınsa, belki de savaşmazsınız, dedi. Onlar: Neden Allah yolunda savaşmayalım?! Hâlbuki biz memleketimizden çıkarılmış, çoluk çocuğumuzdan ayrılmışız, dediler. Nitekim savaş onlara farz kılındığında az bir grup hariç çokları yüz çevirdi. Muhakkak Allah, zalimleri çok iyi bilendir.

1) Bu ayette, hemen başta *mele'* (meclis, halkın ileri gelenleri) ve *Musa* (kutsal yasa, şeriat) vurgusu var. Bu da bizi *lider* ve *halka*; *kutsal yasalar* ile beşeri gerçekliklere götürüyor.

2) İkinci olarak; ayetin asıl konusu olan *cihad* ve *mukatele* (karşılıklı savaş) kelimesi, dikkatimizi çekiyor. İster beğenelim, ister beğenmeyelim; bu kavram tarihte (şimdi değil) bütün diyalektik süreçlerin motorgücü olmuştur.

3) Çokları savaştan kaçtı, dengesizliğe ve *zulme* sebep oldular. Çok az bir grup kaçmadı. İşte *nitelikli azlık ile nicelikli çokluk* diyalektiği! Çok az bir grup manasına gelen *kalilen* kelimesinin sayısal değeri 19x9 dur. Sonra bu gibi sayıların diyalektiğine döneceğiz.

Ayet 247:

Peygamberleri onlara: Allah, Talut'u size hükümdar olarak gönderdi, dedi. Onlar: Talut nereden bize hükümdar olabilir? Biz iktidara daha layıkız; o zengin de değildir, dediler. Peygamberleri: Allah onu sizin içinizden seçkin kıldı. Ona fazla ilim ve bedeni kuvvet verdi, dedi. Hiç şüphesiz Allah, iktidarı istediğine verir. Allah, imkânları bol olan ve sonsuz ilim sahibidir, dedi.

4) Burada peygamberleri, bilgili ve güçlü bir adamı onların başına kral olarak tayin ediyor. Ve bu şekilde gerçek diyalektik güç elde edilmiş oluyor.

5) Fakat onlar, *O bilgili ve güçlü adam, fakirdir, bize kral olamaz, dediler. Çoğu zaman gerçek bir diyalektik süreç olmayan fakir–zengin kavramını ortaya koydular. Malı olmayan kral olamaz, dediler.*

Ayet: 248

Ve peygamberleri onlara dedi ki: Onun iktidarının mucizesi, size bir tabut (mahfaza) gelecek; onda Rabbinizden bir sekine (huzur veren vahiy), Musa ve Harun ailesinin terekesinden (kültüründen) bir bakiye olacak. O mahfazayı melekler taşıyacaktır. Eğer inanmışsanız, bunda sizin için bir mesaj ve mucize vardır.

6) Peygamberleri dedi ki: Onun krallığının bir belgesi var. Size bir tabut gelecek. Onda sizi zıtlarla terbiye eden Rabbinizden gelen bir *sekine* (huzur, vahiy, kutsallık) ve *Musa ile Harun'un ailesinin bir bakiyesi* (kültürü) var. “*O tabutu (hazineyi, mahfazayı) melekler taşır.*”

Bakın, bu cümle 12 harfiyle, 12 Sıpt, 12 Havari, 12 mezhep gibi iki düzineli bir diyalektiğe işaret ettiği gibi;

7–8) Bunun yanında *Harun ve Musa*, peygamberlik ve velayet ikililiğine işaret ettiği gibi; kutsal şeriat ve kültürel değerler diyalektiğine de işaret ediyor. Bu kavramların insana hizmette en birinci değer olduklarına işareten *Et–Tabut*'un sayısal değeri 840'tır. Değeri 84 olan *secde ediyorlar (yescudun)* deyimine bakıyor. Secde kavramı, Kur'anda bazen hizmet manasına gelir.

Ayet 249:

Talut askerleriyle savaş için ayrıldığında, askerlerine: Allah sizi bir nehrele deneyecektir. Kim ondan içerse o benden değildir; kim ondan tatmazsa, o bendendir. Meğer eliyle bir avuç alsa, dedi. Fakat çok az bir grup hariç hepsi ondan içtiler. O ve onunla inananlar, beraber nehri geçince (karşıda kalanlar): Calut ve askerlerine karşı kuvvetimiz yetmez, dediler. Allah'la karşılaşacaklarını bilenler ise: Allah'ın izniyle nice az zümre, çok olan zümreyi yenmiştir. Allah sabredenlerle beraberdir, dediler.

9–10) Bakın bu ayette de, itaat edenler ve etmeyenler, nitelikli *azınlık* ile boş *çoğunluk* diyalektiği var. *Allah sizi bir nehir ile sınavacak.* Nehir yani dünya malı ve hayatın lezzetleri ile sınanmak, başlı başına bir diyalektik süreçtir.

Ayet 250–251:

Calut ve askerlerine karşı çıktıkları zaman; Ey Rabbimiz, bize sabır yağdır, ayaklarımızı sağlam kıl ve kâfir topluma karşı bize yardım et, dediler. Allah'ın izniyle onları hezimete uğrattılar. Davut, Calut'u öldürdü. Allah da ona iktidar ve bilgi verdi. Ve istediği nice şeyleri ona öğretti. Eğer insanların birbirine karşı savaş ve savunmaları olmasaydı (sınırsız saldırganlık kabiliyetlerinden dolayı) yeryüzü bozulacaktı. Fakat Allah, insanlara karşı büyük ikram ve iyilik sahibidir.

11–12) Burada yine iki temel kavram gösteriliyor: *Davut ve Calut*. (İkisi beraber 484 eder,) dindar devlet ile zalim devleti hatırlatır. Evet, Kur'anda da, İncil ve Tevrat'ta da bu iki kavram, sistem ve yönetim biçimleri manasına gelir. Tevrat'ta *Davut ancak Calut'un eşiğine yetişiyordu*, deniliyor. Zaten sayısal değerlerinin biri 14, diğeri 470'tir. Ve Samuel kitabında *Calut demirden idi*, deniliyor. Bu deyim, zalim devletlerin silah gücü ile ayakta kaldıklarını hatırlatır. Yine aynı kaynakta *Davut bir tek taş ile onu öldürdü*, deniliyor. Kur'anda ve Kitab-ı Mukaddeste görüldüğü gibi, taş ve kaya imanın sembolüdür.

13) Burada iki temel kavram daha var. *Mülk* (siyaset ve iktidar) *hikmet* (ilim ve anlayış). *Evet, insanların ve kavramların birbirini dengelemesi olmasaydı yeryüzü, kokuşur bozulurdu.* Ve med-cezir olmasaydı, denizler kokuşur ve bozulurdu. Açlık ve tokluk olmasaydı, insanlık çürürdü.

Bazıları bazılarına karşı, deyiminin sayısal değeri 1786 eder ki; Fransız İhtilalinin en büyük çarpışma yıllarını gösteriyor. Evet, dünyanın bir kısmı katı materyalizme, diğer kısmı Kilisenin hurafelerine bırakıldığı için, bugün dünya bir dereceye kadar bozuk sayılıyor.

Ayet 252: *Bunlar Allah'ın ayetleridir. Onları gerçek bir şekilde sana okuyoruz. Hiç şüphesiz, sen gönderilmiş peygamberlerdensin.*

246–252. ayetlerindeki kıssadan hisse:

- a) *Beni İsrail peygamberi, Hz. Muhammed'dir. (A.S.M.)*
- b) *Hükümdar, yani Talut, Hz. Ali'dir. Hz. Ali mal yönünden fakir, fakat ilim ve kuvvette üstün idi.*
- c) *Sekineden maksat: başta melekler tarafından indirilen Kur'an ve İslam kültürüdür. Özellikle Al-i Beyt kültürü....*
- d) *Nehirden maksat, dünya malıdır. Dünya malına düşkün olan, düşmana karşı yenik düşer. Emeviler de Hz. Ali'ye karşı dünya malını kullandılar. Yurtlarından edilen Muhacirlerin bir kısmı ise Emevilere katıldı.*
- e) *Calut, dinsiz dünya sultanlarıdır.*
- f) *Davut, Ehl-i Beyt imamlarından olan Hz. Mehdi'dir. Ki yeryüzündeki ifsat ve bozgunculuğu kaldıracaktır.*

Ayet 253:

İşte o peygamberlerin bazılarına, diğerlerinden farklı meziyetler verdik.. Allah bazılarıyla (direkt) konuştu, bazılarının derecelerini yüceltti. Meryemoğlu İsa'ya da mucizeler verdik. Onu Ruh-ul Kudüs ile takviye ettik. Eğer Allah dileseydi, onların arkalarından gelen (o ehl-i kitap), kendilerine mucizeler geldikten sonra, kavga etmezlerdi. Fakat ihtilafa düştüler. Bazıları inanmışken, bazıları mümkirdir. Eğer Allah dileseydi, dövüşmezlerdi. Fakat Allah istediğini yapar.

Ayetten anlaşılan, dinler ve peygamberler arasında dahi, bu diyalektik sürecin getirdiği farklılıklar sonucu diyalektiğin var olduğudur. Bediüzzaman'ın tabiri ile hakaik-i nisbiye (göreceli gerçekler) var.

14) Mesela: *Musa, kelamın yasa kısmını temsil ederken, İsa kelamın mucize kısmını temsil ediyor.*

15) Bu farklılığın sonucu olarak ve diyalektik şeraitin getirdiği ilahi buyruk ile birbiriyle savaşan nice din ve mezhepler ortaya çıkmıştır, birbirini öldürmüşlerdir. Demek bazı dönemlerde eğer fizik dünyada veya hayatta başta anlatılan diyalektik zıtlar geçerli olmazsa, bu sefer dinler ve mezhepler arası diyalektik süreç işler, kâinatın mukadder gelişmesi devam eder. Yani: *“Allah dileseydi o dindarlar savaşmazdı. Fakat Allah kâinatın gelişmesini diliyor.”*

16) Bu ayet, tek başına dinlerdeki bu göreceli değişikliği, ehadiyet–vahidiyet gibi göreceli farklılıkları dile getiriyor. Evet, tarihte bu gibi küçük farklardan dolayı çok büyük savaşlar olmuştur.

Ayet 254:

Ey iman edenler! Alışveriş, dostluk ve şefaatin fayda vermediği bir gün gelmeden, Bizim size verdiğimiz rızıktan nafaka ve sadaka verin. Kâfirler ise (o güne hazırlanmadıkları ve fakirleri gözetmedikleri için, hem kendilerine hem başkasına) zulmedenlerin ta kendileridir.

17–18–19) Bu ayette, dünya ve ahiret, cimrilik ile infak, geniş irade ile küçük irade yani tevhid ve şefaath diyalektiklikleri vurgulanıyor.

Ayet 255 (Ayetel-Kürsi)

Allah, Ondan başka ilah olmayan Kutsal Varlıktır. Hayy ve Kayyum'dur (kendi kendine yeterlidir.) Hiçbir an esneme ve uyku O'nu tutmaz. Göklerdeki ve yerdeki her şey o'nundur. O'nun izni olmadan, hiç kimse O'nun yanında şefaath edemez. O, onların geçmişlerini ve geleceklerini bilir. O'nun istediğinden başka, O'nun ilminden hiçbir şey öğrenemezler. O'nun idare ve saltanatı, gökleri ve yeri kuşatmıştır. Yer ve göklerin muhafazası, O'nu yormaz. O çok yüce ve çok büyüktür.

20–23) Burada baştaki cümle, tevhidi ve birliği anlattıktan sonra Allah'ın sıfatları olarak gerçekleşen 4 sıfat ve esma olan somut varlıktaki diyalektiklikleri anlatılıyor.

- a) *Hayat ve Kayyumiyet (Cemal ve Celal)*
- b) *Yer ve Gök*
- c) *Geçmiş ve Gelecek*
- d) *Aşkın (uluw) ve İçkin (azamet)*

Ayrıca bu ayetin numarası da diyalektiklidir. Evet, kâinat, bütün zıtları ile Allah'ın kürsüsüdür. Ve O'nun kürsüsünün üçayağı var; iki zıt güç artı birlik. Ki sekiz cümle diyalektiği anlatır, 9. cümle birliği..

Ayet 256:

Artık dinde zorlama yoktur. Çünkü doğruluk sapıklıktan, iman küfürden ayrılıp netleşmiştir. Kim Tağutu (azgın sapıkları, şeytani) kabul etmezse, Allah'a inansa, o çok sağlam bir kulpa tutunmuş demektir. O kulp, hiçbir zaman kopmaz. Hiç şüphesiz Allah, çok iyi işiten ve çok iyi bilendir.

Bu ayet diyor ki; varlık ve kâinat net olarak anlaşıldıktan sonra; artık zora, savaşa gerek yok. İşler ayrılmış, bir nevi sekülerize edilmiş, her şey tebeyyün etmiştir. Dinin korunması için artık maddi savaş ve maddi savunma gerekli değildir.

24–25) Evet, Kur'anın ve dinin mucizeliği ile *rüşd* (doğru bilgi ve doğru karar) karşısında *yanlış bilgi ve çukura düşüş*, artık bellidir. Yanlış nicelik olarak fazla da olsa, *rüşd* nitelik olarak daha güçlüdür. [Rüşd, 504 eder; yanlış (gayy) 1010 eder; iki katı ve iki fazlası ile.] Ayrıca bu ayette iman ve küfür diyalektiği ve yapıları vurgulanıyor.

Ayet 257:

Allah, inananların sahibidir. Onları karanlıklardan nura çıkartır. Kâfirler ise (onların) sahipleri Tağut'tur (azgın idarecilerdir.) Onları nurdan karanlıklara çıkartır. İşte onlar ateşe tam layıktırlar. Onlar orada ebedi kalacaklardır.

26) Burada da *zulumat* (karanlıklar) ve *nur* diyalektiği vurgulanıyor. Ki diyalektiğin temeli ve ortamıdır. Allah ve tağut da bu diyalektikliğin zirvesidir. Allah'a rakip olacak bir zıt, gerçekte var olmadığı için bu yazıda bu zıtlık sayılmadı.

Ayet 258:

Allah ona iktidarı vermiş olduğundan (şımararak) Rabbi hakkında İbrahim’le tartışanı görmedin mi? Hani İbrahim; “Rabbim, dirilten ve öldürendir” deyince, O: “Ben de diriltirim ve öldürürüm” dedi. İbrahim: “Rabbim güneşi doğudan batıya getiriyor. Sen de onu batıdan geri getir” deyince, o kâfir şaşkına döndü. Hiç şüphesiz Allah, zalim bir toplumu doğru yola iletmez.

27) Bu ayette ise, genel manasıyla sağ ve sol, doğu ve batı, ölüm ve hayat vurgulanıyor. Ölüm batmak olduğundan, sağ doğu, sol batı olduğundan burada bir tek temel diyalektik anlatılıyor, diyebiliriz. Evet, İbrahim kendinde bütün zıtları barıştırmıştır; ilk müslüman olmuştur. İbrahim kelimesinin ve onun karakteri olan Rahim kelimesinin ebcedi değeri 258’dir. Ki, aynen ayet numarasına denk gelmiştir. Ayette açıkça İbrahim’in muhalifinin ismi verilmemesi ise, zıtları birleştirenlerin karşısında muhaliflerin hiç hükmünde olduğunu vurgulamak içindir.

Ayet 259:

Veya görmedin mi o kişiyi ki; damları çökmüş boş bir şehirden geçerken: “Ölümünden sonra Allah, bu şehri ne zaman diriltecektir?” dedi. Allah onu yüz sene ölü bıraktı. Sonra onu diriltti. Ona: Ne kadar kaldın? deyince; o bir gün veya yarım gün, dedi. Allah: “ Hayır, yüz sene kaldın. Yiyecek ve içeceğine bak! Henüz bozulmamışlar. Eşeğine bak! (henüz diridir.) Böyle yaptık ki, ibret alasın ve seni insanlar için bir mucize kılalım. İşte, kemiklere bak! Nasıl onları iskelet yapar, sonra onlara et giydiririz. (Bu yaratılışın sırrı) ona açıklanınca; Allah’ın her şeye gücü yettiğini şimdi biliyorum, dedi.

28) Burada, maddi, sosyal, biyolojik mucizelikler ve dirilişler anlatılıyor. Bu ayet, dizaynı ile der ki: Diyalektik süreç yaşamayan birey ve toplumlar, canlanamazlar. Evet, ayet gayet yüksek, ontolojik bir gerçeği, belki mucizeyi bize gösteriyor. (Matta İncilinin 27. babına ve Risale-i Nur’dan 27. Mektup olan Lahikalara bakınız.)

Ayet 260:

Bir vakit İbrahim: Ey Rabbim! Ölülerini nasıl dirilttiğini bana göster, dedi. Allah: Yoksa inanmıyor musun? dedi. İbrahim: Evet, inanıyorum. Fakat kalbimin tatmin olması için istiyorum, dedi. Allah: Öyle ise, dört kuşu tut. Onları kendine alıştır. Sonra her dağa onlardan bir parça (tane) bırak, sonra onları çağır; onlar sana koşarak geleceklerdir. Ve bil ki: Allah, Aziz ve Hakimdir. (Güçlüdür, her şeyi yerinde yapar. Ahireti getirmemekle, insanları başıboş ve abes bırakmaz. Güçlüdür, onları diriltebilir.)

29) Bu ayette ise, *şüph*e ve *yakin* (hikmetin getirdiği sınırlandırmadan kaynaklanan şüphe yanında sonsuzluğun (izzetin getirdiği *yakin*) diyalektiği işleniyor. Ki bu çelişme, milyonlar kitap, risale, bilgi ve gelişmeyi netice vermiştir. Bu diyalektik, özü birlik ve ilim olan ruhun diyalektiğidir, birey ve Allah’ın diyalektiğidir. (Matta İncil’i, bab 26 – 28 ve Risale-i Nur’un 26. ve 28. Sözlerine bakınız.)
Benden bu kadar gerisini siz getirin.

Bir Ek: 11. Şua’nın 11. Meselesinin Hatimesinin
BİR HAŞİYESİ:

22. 06. 2008
Bahaeddin SAĞLAM